

De rol van maatschappelijke organisaties bij MVO

Het MVO Platform is een netwerk van 35 maatschappelijke organisaties en vakbonden die samenwerken op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. In het MVO Platform is een breed scala aan organisaties vertegenwoordigd. Uitgangspunt voor de samenwerking is de gezamenlijk visie over MVO die is vastgelegd in het **MVO Referentiekader**. Vanuit deze visie werken de organisaties samen om elkaar strategisch te versterken en zo de impact te vergroten. De organisaties die onderdeel uitmaken van het MVO Platform zijn complementair aan elkaar wat betreft focus en strategieën. Het zijn organisaties op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, milieu, mensenrechten, consumenten en vakbonden. De achterban van deze organisaties bestaat uit leden die zich bij de organisatie hebben aangesloten ofwel groeperingen in de samenleving, zoals armen, minderheidsgroeperingen, arbeiders in ontwikkelingslanden, kleine boeren, consumenten etc. Niet alleen op nationaal niveau worden samenwerkingsverbanden aangegaan, maar ook op Europees- en internationaal niveau. Zo is het MVO Platform lid van een groot Europees MVO-netwerk, de European Coalition for Corporate Justice (ECCJ). Op internationaal niveau wordt contact onderhouden en met het Latijns Amerikaanse MVO-netwerk Red Puentes en het Zuid-Aziatische netwerk SAForB (South Asia Forum on Responsible Business).

Achtergrond

Het begrip maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) staat ferm op de agenda van bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties. Gevoed door de voortschrijdende economische en sociale globalisering alsmede door het aan het licht komen van ernstige misstanden bij grote multinationals heeft MVO sinds medio jaren negentig van de vorige eeuw een volwaardige plaats op de agenda gekregen. Het waren met name de maatschappelijke organisaties die door middel van lobby, dialoog en acties het onderwerp op de agenda van zowel overheid als bedrijven hebben gezet. Multinationale ondernemingen zijn zeer machtige actoren geworden, tegelijkertijd zien we dat de rol van nationale overheden in het reguleren van de (geglobaliseerde) economie afnemend is; de zogenaamde *governance gap*. De rol van maatschappelijke organisaties in het vullen van deze leemte is hierdoor deste urgenter geworden.

Deelnemers aan het MVO Platform

Deelname aan het MVO Platform is voorbehouden aan maatschappelijke organisaties en vakbonden die zich actief bezighouden met maatschappelijk verantwoord ondernemen op internationaal niveau. In het **governance-document** van het MVO Platform wordt de volgende definitie van een maatschappelijke organisatie gehanteerd:

“Ten aanzien van het begrip maatschappelijke organisatie staat voorop dat het moet gaan om particuliere, niet-gouvernementele organisaties, die zich niet primair laten leiden door economische motieven of deel willen nemen aan verkiezingen voor volksvertegenwoordigende lichamen. Tevens is het van belang dat zij over voldoende draagvlak beschikken als gevolg van een achterban, die hier vrijwillig voor hebben gekozen. Deze organisaties moeten een bijdrage willen leveren aan het algemeen welzijn van de samenleving, wat in feite betekent dat de zorg voor de omgeving en de naaste centraal moet staan.”(Dijk, van, J.J., Wapenveld, jaargang 56, nr. 4: pagina 39-46)

De rol van maatschappelijke organisaties

Beleidsnotitie Maatschappelijke Organisaties: ‘Samenwerken, Maatwerk, Meerwaarde’, Ministerie van Buitenlandse Zaken, 14 april 2009:

"In dit kader spelen de maatschappelijke organisaties, zowel in het Zuiden als het Noorden, een eigenstandige rol, zij fungeren als aanjager op weg naar een betere toekomst. Zij zijn deels ontstaan in oppositie tegen het overheidsbeleid en gevestigde belangen. Zolang er overheden zijn zullen groepen zich organiseren en hun stem verheffen om te opponeren of op zijn minst het beleid te beïnvloeden. De kritiek is niet enkel gericht tegen de overheid, ook de private sector heeft te maken met kritische volgers. Tegelijkertijd zien we maatschappelijke organisaties vaak constructief samenwerken met overheden en nieuwe allianties aangaan met de private sector. Maatschappelijke organisaties geven kleur aan een samenleving."

Jaarverslag 2008, Raad van State (april 2009):

'Essentieel in een democratische rechtsorde is het besef dat niet alleen wetgever, bestuur en rechter, maar ook staat, markt en burgersamenleving (civil society) voor hun functioneren wederzijds van elkaar afhankelijk zijn. Zij vormen elkaars tegenwicht. Dat tegenwicht is nodig omdat elk systeem de neiging heeft een in zichzelf gekeerd systeem te worden, waarbinnen tegengeluiden slechts

in aangepaste vorm doordringen.' (pag. 15)

.. 'Een goed functionerende markt heeft, wil zij duurzaam zijn, het tegenwicht nodig van een krachtige staat. Een krachtige staat heeft, wil hij democratisch zijn, zelfbewuste burgers nodig en een krachtige burgersamenleving. Markt, staat en burgersamenleving zijn wederzijds van elkaar afhankelijk.' (pag. 35)

Diversiteit in rollen en strategieën

De organisaties die lid zijn van het MVO Platform hanteren uiteenlopende strategieën en vervullen diverse rollen. Een organisatie kan meerdere rollen vervullen en hierbij verschillende strategieën hanteren (actie/ campagne, dialoog, lobby...). Iedere NGO maakt daarbij een eigen afweging op basis van een inschatting van effectiviteit. Verschillende rollen van NGO's kunnen elkaar goed aanvullen en complementair zijn.

Hieronder volgt een overzicht van veel voorkomende rollen en strategieën die gehanteerd worden door de leden van het MVO Platform:

- **Waakhond.** Zowel de Nederlandse overheid als bedrijfsleven gaan uit van een vrijwillige benadering bij maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het MVO-beleid van de Nederlandse overheid is mede gebaseerd op het mechanisme van reputatieschade. Veronderstelt wordt dat maatschappelijke organisaties misstanden aan het licht zullen brengen en dat door maatschappelijke druk bedrijven orde op zaken zullen stellen en regulering dus niet nodig is. De Nederlandse overheid dicht de maatschappelijke organisaties deze functie ook expliciet toe, ondanks het feit dat deze organisaties zelf juist altijd hebben gewezen op de noodzaak tot regulering vanwege de beperkte capaciteit en middelen om het hele Nederlandse bedrijfsleven te monitoren.
- **Partnerschappen.** Verschillende organisaties gaan een formele samenwerking met een bedrijf of een groep van bedrijven (bijvoorbeeld brancheorganisaties). Deze samenwerking richt zich op de kernactiviteiten van een bedrijf; het gaat erom of de omzet van een bedrijf op een maatschappelijk verantwoorde manier wordt gerealiseerd. Maatschappelijke organisaties kunnen zo op een directe manier bijdragen aan de verduurzaming van een bedrijf. Voorbeelden van organisaties die partnerschappen zijn aangegaan met bedrijven zijn ICCO (bijvoorbeeld met Albert Heijn rond de inkoop van fair trade fruit uit Afrika) en Oxfam Novib (bijvoorbeeld met Unilever rond duurzame palmolie).
- **Dialoogpartner bedrijfsleven.** De dialoog met een bedrijf of een groep van bedrijven kan incidenteel of structureel van aard zijn en kan een bepaalde kwestie betreffen of meer algemeen van aard zijn (MVO-beleid in algemene zin). Verschillende maatschappelijke organisaties hebben praktische MVO-instrumenten ontwikkeld die bedrijven ondersteunen in het implementeren van een gedegen MVO-beleid (bijvoorbeeld Human Rights Compliance Assessment Tools van Aim for human rights). Ook nemen veel maatschappelijke organisaties deel aan **multistakeholderinitiatieven**, waarbinnen bedrijven vakbeweging, NGO's en overheid als gelijkwaardige partners samenwerken, die erop gericht zijn in gezamenlijkheid naar oplossingen te zoeken die structurele verbeteringen tot stand te brengen, veelal in productieketens. Maatschappelijke organisaties hebben een grote meerwaarde in deze initiatieven door hun kennis en expertise van de problematiek in het veld en hun netwerken van Zuidelijke organisaties en groepen. Maatschappelijke organisaties nemen deel aan deze initiatieven vanuit de overtuiging dat gezamenlijk gevonden oplossingen meer draagvlak hebben en daardoor succesvoller zullen zijn in het behalen van de specifieke duurzaamheidsdoelstellingen van het initiatief. Voorbeelden van dergelijke multistakeholderinitiatieven in Nederland zijn de Fair Wear Foundation, het Initiatief Duurzame Handel en Fair Flowers and Plants.

- **Dialogopartner overheid.** Maatschappelijke organisaties zijn een belangrijke gesprekspartner van de overheid. Zij dragen bij aan de ontwikkeling en totstandkoming van nationaal beleid (vb. duurzaam inkopen, handelsmissies, etc.).
- Als laatste dragen maatschappelijke organisaties bij aan de **ontwikkeling en totstandkoming van internationale normen en standaarden** op het gebied van MVO. Zo is het MVO Platform vertegenwoordigd in de Nederlandse Normcommissie in het kader van de ontwikkeling van ISO-26000, een internationale MVO-standaard. Ook zijn leden van het MVO Platform betrokken bij de herziening (2010) van de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen.

Financiën en verantwoording

Maatschappelijke organisaties worden gefinancierd vanuit verschillende bronnen. Veel organisaties ontvangen giften en/ of contributies van leden, donateurs en sympathisanten. Sommige maatschappelijke organisaties zijn geheel afhankelijk van dergelijke giften (bijv. Greenpeace en Amnesty International).¹

Ook kunnen maatschappelijke organisaties subsidies ontvangen van overheden. Bijvoorbeeld programmafinanciering van het Ministerie van Buitenlandse Zaken via het Mede Financieringsstelsel (MFS) of projectfinanciering, bijvoorbeeld via de regeling Subsidie Maatschappelijke Organisaties en Milieu (SMOM) van het ministerie van Volkhuysvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu.

Maatschappelijke organisaties ontvangen deze subsidies op basis van een ingediend programma- of projectvoorstel. Toekenning van deze subsidies gebeurt op basis van heldere criteria. De organisaties leggen verantwoording af over de besteding van subsidiegelden aan de hand van de door de subsidieverstrekker opgestelde richtlijnen.

Als laatste kunnen maatschappelijke organisaties aan (niet-commerciële) dienstverlening doen.

¹ Vanaf 1 januari 2008 dient een goeddoelinstelling (organisaties die particuliere giften ontvangen) over een beschikking van de Belastingdienst te beschikken, waaruit blijkt dat die instelling voldoet aan de eisen van de Belastingdienst, de regeling Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)